

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Prípadové štúdie škôl

place
paths to learning

PROJEKT PLACE / MIESTO

Cesty k učeniu: aktívne skúmanie komunity

Prípadové štúdie škôl

„Uvedomil som si, že musíme zachrániť planétu, aby tieto miesta vydržali také, aké boli doteraz. Projekt nám pomohol tieto miesta ešte viac milovať a udržiavať ich v čistote.“

študent programu PLACE

Úvod

V týchto prípadových štúdiách sú zhromaždené skúsenosti a poznatky žiakov, učiteľov a škôl, ktorí sa zúčastnili tohto zaujímavého medzinárodného projektu PLACE. Počas dvoch rokov učitelia zistili, že spoločné zdieľanie nápadov, pokrokov a poznatkov je nesmierne cennou skúsenosťou. Partneri z Českej republiky, Slovenska a Dorsetu a Cumbrie vo Veľkej Británii zhromaždili toto bohatstvo praktickej a premyslenej práce, aby sa ostatní učitelia mohli poučiť z ich skúseností a boli povzbudení a inšpirovaní k používaniu prístupov PLACE vo svojich školách.

Tieto prípadové štúdie ukazujú, ako možno metodiku a aktivity PLACE uplatniť v praxi v rôznych vekových kategóriách a situáciách; zapojili sa do nich žiaci vo veku od 6 do 16 rokov, niekedy v malých skupinách, v triede alebo dokonca v celej škole. Na partnerov zapôsobila energia a nasadenie, ktoré učitelia, žiaci a ich školské komunity vložili do práce v rámci projektu PLACE, a získané poznatky.

Ak sa chcete dozvedieť viac o celom rade prístupov, metodike, cieľoch a aktivitách PLACE, mali by ste najprv navštíviť Príručku pre učiteľov na webových stránkach PLACE <https://paths2learning.eu/>. To vám umožní podrobnejšie porozumieť tomu, čo ste si prečítali v Prípadových štúdiách.

Na stránkach <https://paths2learning.eu/> je k dispozícii aj odkaz na sadu nástrojov PLACE Padlet, ktorá obsahuje ešte viac praktických návrhov aktivít pre skúmanie PLACE a inšpiratívne a prístupné prezentácie a obrázky, ktoré môžete zdieľať so žiakmi a ostatnými učiteľmi.

„Chodím tam častejšie ako inde. Keď som tam a zhlboka sa nadýchnem, vyčistí sa mi myseľ a zabudnem na všetko zlé.“

Študent PLACE

Ako používať túto príručku?

Príručka je usporiadaná podľa 4 hlavných metodík PLACE - **Questing, Terapeutické záhrady, Komunitný aktivizmus a Filozofia pre deti.**

Uvidíte, že väčšina škôl použila kombináciu týchto prístupov pre 5 ciest učenia o svojom Mieste. Každá prípadová štúdia popisuje tieto fázy a následne zhrňa poznatky žiakov a učiteľov, ktoré z tejto skúsenosti získali.

SKÚMAJ	študenti objavujú miesta, ktoré si zvolili
PREPOJ SA	s miestom a komunitou študenti hlbšie skúmajú problémy, históriu, prírodu a ľudí ktorí žijú na ich zvolenom mieste
PLÁNUJ	študenti diskutujú a mapujú, čo by chceli robiť, ako by mohli dosiahnuť zmenu, čo im môže pomôcť
KONAJ	vykonávajú svoje aktivity na pomoc svojmu miestu a komunitu, zvažujú, ako sa riadia globálnymi problémami a cieľmi trvalo udržateľného rozvoja
ZDIEĽAJ	študenti pozývajú komunitu na podujatie, aby ukázali, čo dosiahli, a inšpirovali ostatných

Táto prípadová štúdia ukazuje, že existuje mnoho spôsobov, ako nadviazať spojenie s miestom - emocionálne, fyzicky, zmyslovo a prostredníctvom pochopenia kultúrnych a historických rozmerov. Všetky tieto spôsoby prispievajú k nášmu pocitu spolupatričnosti a pohody.

Ďalšie spôsoby, ako preskúmať vaše Miesto, nájdete v Príručke pre učiteľov a na padlete: <https://www.paths2learning.eu>.

Obsah

1 Moje vyvolené miesto - hĺbková štúdia	5
Mestské gymnázium a SOŠ Úpice, CZ	5
2 Príklady využitia Questingu	9
Stredná škola Pavla Josefa Šafárika, Rožnava, SK	10
Základná škola a Materská škola Horní Maršov, CZ	13
3 Príklady terapeutických záhrad	16
Základná škola Fellview, Cumbria, UK	17
Základná škola Schulzovy sady, CZ	20
Základná škola Mateja Lechkého, Košice, SK	23
Základná škola s materskou školou F. J. Fugu, Vinné, SK	25
Wigton Infant School, Cumbria, UK	28
4 Príklady aktívneho občianstva	31
Gymnázium Pavla Josefa Šafárika, Rožnava, SK	32
Allenbourn Middle School, Dorset, UK	34
Winterslow Primary School, Wiltshire, UK	36
Základná a materská škola Montessori Prachatice, CZ	38
Základná škola Heatherlands, Poole, Dorset, UK	41
Witchampton Church of England First School, Dorset UK	43
5 Filozofia pre deti príklady	45
Fellview Primary School Cumbria, UK	46
6 Školenie učiteľov P4C na Slovensku	48
Darcovsky strom by Shel Silverstein	48
7 Písanie prírodných denníkov	50
Prírodopis – Materská škola Wigton, Cumbria, UK	50
Projektu PLACE sa zúčastnili tieto školy:	53

1 | Moje vyvolené miesto - hĺbková štúdia

„Keď som skúmala svoje vybrané miesto, bola to pre mňa veľmi osobná a emocionálna záležitosť. Úzko súvisí s mojím detstvom, kedy som ako malé dievčatko chodila s dedkom zalievať černicový ker pri plote. Teraz je všetko inak, pretože černicový ker chodím zalievať už sama. Takže ak ma počuješ, starý otec, chcem ti poďakovať za pekné chvíle.“

Mestské gymnázium a SOŠ Úpice, CZ

Predstavujeme sa

Naše Mestské gymnázium a stredná škola Úpice sa nachádza v päťtisícovom meste Úpice v Krkonošiach. Projektu sa zúčastnili deti z druhého stupňa gymnázia vo veku 12-13 rokov.

Prehľad vašej práce

Cieľom projektu bolo prehliť vedomé zážitky žiakov tým, že sa sústredia na obľúbené miesto a preskúmajú rôzne súvislosti s ním spojené.

V hlavných témach sme sa zamerali na zážitok zo spojenia s prírodou, samostatný výskum, rozhovory s rodinnými príslušníkmi všetkých generácií, zlepšenie prezentačných zručností a nakoniec spoločné debaty s využitím P4C.

>>> Mapovanie

Každý žiak definoval svoje obľúbené miesto, väčšinou v prírode, ale našli sa aj výnimky ako pracoviská, tunely, športoviská, zákutia, kde sa cítia dobre...

V ďalšom kroku sme spoločne premýšľali, ako sa k nášmu obľúbenému miestu môžeme priblížiť rôznymi spôsobmi a spoznať ho hlbšie, z viacerých uhlov pohľadu, a vytvoriť si k nemu intenzívnejší a vedomejší vzťah.

Vyvrstalo niekoľko základných otázok, ktoré mali deti v ďalšej fáze práce preskúmať a výsledky svojho bádania potom spracovať do počítačovej prezentácie. V týchto fázach projektu bolo nevyhnutné vedome sa vracieť k obľúbenému miestu a objavovať často nečakané súvislosti.

Deti potom svoje obľúbené miesta predstavili spolužiakom a spoločne o nich debatovali. Samy sa snažili debatu moderovať. Kľúčový bol rozvoj prezentačných a debatných zručností, kritického myslenia a schopnosti načúvať druhým.

>>> Plán

Od začiatku sa chceli pustiť do spoločného projektu – začali brainstormingom a riadenou diskusiou, pri ktorej deti samy vytvorili podobu projektu a formulovali otázky, ktoré budú skúmať. V ďalšej fáze museli sami hľadať svoje miesto, vracat' sa naň, mieriť, premýšľať... A potom formulovať nápady pre svoju prezentáciu.

>>> Akcia

Deti sa obracali na svojich rodičov, starých rodičov a vypytovali sa na minulosť svojho Miesta, jeho predchádzajúce využitie, dobové fotografie... Pri spoločných diskusiách sa navzájom inšpirovali a pomáhali si radami, postrehmi a spätnou väzbou.

>>> Zdieľanie

Hotové prezentácie boli predvedené spolužiakom. Ešte v priebehu roka by sme ich radi predstavili formou výstavy aj v mestskej knižnici.

Učenie a reflexie

Pre mňa ako učiteľa bolo príjemné sledovať, ako sa študenti učia samostatne bádať, spoločne formulovať a diskutovať, počúvať si a vzájomne sa rešpektovať.

Celkové zhodnotenie projektu PLACE:

Ako nám práca na projekte umožnila osobný rozvoj, pomohla nám vedomejšie prežívať Miesto? Spojila nás viac s prírodou, s prostredím, v ktorom žijeme? S ľuďmi okolo nás, s rodinou, so spolužiakmi, so sebou samými? Tu je niekoľko komentárov študentov:

„Začal som sa zaujímať o to, ako sa starať o prírodu. Začal som sa zaujímať o históriu blízkeho okolia. Naučil som sa lepšie pracovať v programe Powerpoint.“

„Zistil som, že na mojej lokalite rastie viac druhov rastlín, než som si myslel. Toto miesto som si vybral, pretože okolo neho často chodím a nikdy som ho poriadne nepreskúmal. Myslel som si, že je to smiešne, ale keď som miesto skúmal viac a viac, začalo byť veľmi zaujímavé. Cítil som zvláštnu eufóriu, niektoré veci ma veľmi zaujímali, niektoré ma nezaujímali.“

„Projekt je veľmi zaujímavý a ekologický.
A dostali sme zaň známku.“

„Vybral som si toto miesto, pretože rád
hrám tenis a trávim tu veľa času a cítim
sa tu dobre a príjemne.“

„...je to záhrada mojej babičky, často
mi rozpráva, ako to tam kedysi
vyzeralo, som tam skoro stále, mám
to tam veľmi rada.“

„Čo mi projekt dal? Zistil
som, čo majú ostatní ľudia
radi a že sú trochu iní, než
som si pôvodne myslel.“

„Dala som si na prezentácii
záležať a ostatní mali tiež
krásne spracované
prezentácie.“

„Podrobne som si to miesto prezrel. Je to
krásne miesto. Bohužiaľ som tam
v poslednej dobe netrúvil veľa času.“

„Z ostatných prezentácií som si
dokázal predstaviť, ako to u nich
vyzerá.“

„Bolo zaujímavé, aké odlišné boli
prezentácie jednotlivých
účastníkov.“

„Nedávno som pri návšteve svojho miesta
našiel ježka, ktorý buď ešte hibernoval,
alebo bol mŕtvy. Zistil som, že je to oveľa
krajšie miesto než som si myslel, pretože
pod stromom je slama a v nej rôzne
zvieratká, ktoré tam prezimujú alebo žijú.
Tiež som zistil, že môj strom je naozaj
starý a slabý. Zistil som tiež, že v strome
žijú sovy.“

„Bol som rád, že som tam mohol jazdiť častejšie. Bolo
veľmi zaujímavé dozvedieť sa niečo o jeho minulosti.
Začal som viac premýšľať o tom, ako sa oň starať.
Toto miesto je veľmi rôznorodý les - na južnej strane
sú buky, na iných miestach je viac ihličnanov a na
jednom mieste je viac kameňov. Kedysi tam stával
hrad, takže je možné nájsť nejaké jeho pozostatky.
Tiež ma začalo baviť sledovať stopy. A to ako zvierat,
tak aj poľovníka so psom.“

„... bývala tam skládka, vybrala som si
ju, pretože tam chodím skoro každý
deň, je tam krásny výhľad, vidím až na
našu záhradu...“

„...robiť prezentáciu
ma bavilo, pretože ma
to nútilo hľadať nové
a zaujímavé
informácie.“

„Chcel by som, aby
moje miesto bolo
tiché a pokojné.
Som rada, že je to
len moje miesto a že
tu nie sú ďalšie.“

2 | Príklady využitia Questingu

Mnoho škôl využilo aktivity Questing (Hľadačka) na preskúmanie svojho miesta a nájdenie nových spôsobov poznávania známych budov a krajiny, ktoré vidí každý deň. Questing tiež poskytol školám príležitosť nadviazať kontakty s miestnymi komunitami a zapojiť ich do skúmania

Ďalšie informácie o príprave questu nájdete na stránkach Príručka pre učiteľov a sada nástrojov <https://www.paths2learning.eu>.

Stredná škola Pavla Josefa Šafárika, Rožňava, SK

„Bol tu aj pápež! To je ale super mesto!“
„Je dobré sa takto učiť.“

Predstavujeme sa

Naša škola sa nachádza v Rožňave na Slovensku, v meste s približne 20 000 obyvateľmi. Máme 402 žiakov rôznych vekových kategórií od 10 do 20 rokov.

Úvod

Jedným z prístupov k interpretácii miestneho dedičstva je questing. Je určený všetkým ľuďom, ktorí radi spoznávajú prírodu a okolie obcí a radi sa dozvedia niečo nové.

Text úlohy vedie hráča po stanovenej trase, ponúka im rôzne indície a ich správne rozlúštenie ich nakoniec dovedie k pokladu. Kombinácia zábavy a poučenia v hre Questing prinesie radosť všetkým bez rozdielu veku.

Keďže Questing je univerzálnou formou vzdelávania, snažili sme sa vytvoriť formát, ktorý by bol vhodný ako pre žiakov nižších, tak vyšších ročníkov. Prekvapivo to v rôznych ročníkoch fungovalo rovnako. Preto sa postupne zapojili všetci žiaci našej školy.

Náš postup mal niekoľko fáz:

1. Výber miesta.
2. Brainstorming úloh a otázok.
3. Plánovanie úloh v teréne (napr. meranie vzdialeností, hľadanie referenčných bodov).
4. Zostavenie návodu (zrozumiteľnosť návodu + hádanky a rébussy).
5. Grafické riešenie zoznamu úloh.
6. Kontrolná realizácia a hotový Quest v praxi.

>>> Mapovanie

Učím predmety súvisiace s kultúrou a umením. Vo svojom rodnom meste poznám význam, umiestnenie a históriu väčšiny kultúrnych a historických pamiatok. Počas svojej pedagogickej praxe som si uvedomila, že študenti nielenže nepoznajú význam

jednotlivých artefaktov, ale ani ich nevidia a nevnímajú. Musela som sa na miesto pozrieť inými očami, a vytvoriť tak úlohu, ktorá by študentov podnietil vnímať svoje okolie z iného uhla pohľadu.

>>> Plán

Cieľom výpravy bolo spoznať históriu a kultúrne pamiatky mesta – stopy minulosti. Pri plánovaní som však narazila na nasledujúce výzvy, otázky a problémy:

- stanovište musí byť vybrané tak, aby questing fungoval, aj keď na námestie vyjde s triedou len jeden učiteľ
- bezpečný pohyb študentov v mieste určenom pre questing
- vytvárať úlohy tak, aby nikto nemusel byť na stanovištiach
- navrhnúť pracovný list tak, aby ho bolo možné použiť (skopírovať) aj pri iných príležitostiach

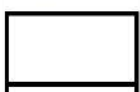
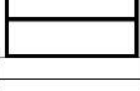
>>> Akce

- Úlohy pre študentov som navrhla tak, aby pre nich boli atraktívne a aby na ich splnenie potrebovali minimum pomôcok. Stačil šikovný telefón a ceruzka/pero.
- Úlohy som prispôbila trendom a potrebám súčasnej generácie („urob si selfie“, „vyfot sa“).
- Zaradila som tiež časť, ktorá rozširuje znalosti a zručnosti.
- Úlohy mali rozvíjať tieto kompetencie žiakov: schopnosť oslovovať ľudí a komunikovať v rámci svojej komunity, orientovať sa v priestore, rozpoznávať historické pamiatky a poznať ich význam.
- Celá akcia sa dala zvládnuť počas jednej vyučovacej jednotky.
- Úlohy boli navrhnuté tak, aby sa žiaci pohybovali iba v pešej zóne, nie na ceste.

Questing

Námestie baníkov HET

Ktoré je 35. písmeno v texte na pamätnej tabuli na budove Pamiatkového úradu?	<input type="text"/> 						
Koľko kvetov sa nachádza na dekorácii napájadla na Námestí Baníkov?	Čas na veži / Presný čas <table border="1" style="width: 100%; height: 20px; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 50%;"></td> <td style="width: 50%;"></td> </tr> <tr> <td style="width: 50%;"></td> <td style="width: 50%;"></td> </tr> <tr> <td style="width: 50%;"></td> <td style="width: 50%;"></td> </tr> </table>						
Hodiny umiestnené na Rožňavskej veži sa od začiatku svojej existencie považovali za najpresnejšie hodiny v Uhorsku. Pôvodné hodiny sa nezachovali, ale vo veži vo výklenku sa zachoval ďalší, dnes už nefunkčný hodinový stroj z roku 1858. Dnes je už len technickou pamiatkou. Zisti aký je rozdiel presnosti času na ručičkových hodinách Strážnej veže.	Na pravej strane je ..... Na ľavej strane je						
Mojžiš – svätec, ktorému Ježiš odovzdal 10 božích príkazaní. Na hlavu má namiesto glorioly líče, ktoré vyzerajú ako rohy. Ježiš - na hlavu má trňovú korunu, nariadené rácho a zvykne sa zobrazovať ako dobrý pastier. Sv. Peter – v rukách stále drží kľúče od nebeskej brány. Dávid – kráľ, spravodlivý panovník, bojovník, poet, hudobník.							
Nad vchodom do kostola sa nachádzajú dve sochy. Z uvedených možností rozhodni koho zobrazujú.							
Postav sa medzi cukráreň, ktorá nesie meno rozprávkovej postavičky a Sachovnicu (Rčervený domček). Prejdi 16 krokov smerom k orlovi. Koľko hviezd má okolo hlavy (na gloriole) svätec?							
Pred biskupskou rezidenciou, v severovýchodnej časti historického námestia, stojí Morový stĺp so sochou Immaculaty. Postavený bol na pamiatku morovej epidémie v Rožňave v roku 1710.							
Urob podobnú snímku, ako vidíš na historickej fotografii.							
Nájdi Biskupský úrad a na základe pozorovania fasády nájdi nasledovné informácie:	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 50%; height: 20px;"></td> <td style="width: 50%;"></td> </tr> <tr> <td style="width: 50%; height: 20px;"></td> <td style="width: 50%;"></td> </tr> <tr> <td style="width: 50%; height: 20px;"></td> <td style="width: 50%;"></td> </tr> </table>						
Ktorá významná osobnosť navštívila toto miesto a v ktorý deň? Napíš názov spolku, ktorý rozvíjal kultúrno vzdelávaciu činnosť v tomto meste. Koľko rokov uplynulo od založenia spomínaného spolku?							
Koho busta sa nachádza pred Strážnou vežou? Urob selfie s touto dámos.							
Viď úviesť meno majtela zmrzlínare pod Strážnou vežou?							
Nájdi na námestí objekt, ktorého tvar je zhodný s jeho tvarom a pomeru ho.							

>>> Zdieľanie

O Quest prejavilo záujem Turistické informačné centrum v Rožňave. Poskytneme im pracovné listy. Pripravujeme verzie v cudzích jazykoch.

Učenie a reflexie

Toto tematicky zamerané pátranie je vynikajúcou formou rozvoja praktických zručností študentov. Predpokladala som, že vo vyšších ročníkoch budú úlohy menej náročné. Potvrdilo sa však, že koncepcia zoznamu úloh je natoľko univerzálna, že obsahuje úlohy pre všetky vekové kategórie.

Studenti byli při realizaci aktivní a nadšení.

*„Nikdy som si tú sochu nevšimol.“
„Musel som použiť navigáciu, aby som našiel pamiatkový úrad.“*

Celkové zhodnotenie projektu PLACE:

Témy projektu PLACE vyžadujú úplne nové spôsoby myslenia, nové formy prístupu k problematike. Žiaci a študenti však nie sú zvyknutí takto vnímať rôznorodé podnety. Zadanie často vyžaduje obrovskú trpezlivosť a odhodlanie zo strany facilitátora.

Práve v tom vidím zmysel celého projektu, pretože v čisto exaktnom poznávaní sveta (vzdelávanie je do značnej miery zamerané týmto smerom) sa stráca intrapersonálny rozvoj.

Základná škola a Materská škola Horní Maršov, CZ

Predstavujeme sa

Naša Základná škola a Materská škola sa nachádza v Krkonošiach, v malej obci Horný Maršov v Českej republike (cca 900 obyvateľov). Školu navštevuje 93 žiakov, do materskej školy chodí 35 detí. Projektu PLACE sa zúčastnilo 14 žiakov vo veku 14-16 rokov.

Zhrnutie práce

Naším cieľom bolo, aby sa študenti pozreli po dedine a zo svojho pohľadu zhodnotili, čo dedina (resp. deti a mládež) potrebuje.

Projekt sme zahájili úvodnými aktivitami, potom sme využili aktivitu z PLACE a zmapovali našu obec (oblíbené miesto, neoblíbené miesto atď.).

Počas diskusie sme si vybrali tému, na ktorej budeme pracovať – vytvorenie questu. Potom nasledoval výber miesta, jeho prehliadka a samotná tvorba questu. Ako hlavnú tému pre prácu sme zvolili questing – tvorbu questov v areáli školy pre mladších spolužiakov. V budúcnosti by sme radi vybudovali miesto, kde by žiaci mohli tráviť svoj voľný čas.

>>> Mapovanie

Pri mapovaní našej obce žiaci pracovali v skupinách formou SWOT analýzy (silné stránky, slabé stránky, príležitosti, ohrozenia). Potom napísali, čo im v našej obci chýba, čo by chceli. Na záver sme v kruhu diskutovali o tom, čo je možné, čo nie je možné a prečo. Problémom pre nich bola otázka, čo s tým môžu urobiť oni sami. O záveroch sme informovali aj starostu obce.

>>> Plán

Po absolvovaní seminára o questingu sme vytvorili skupiny po troch.

Najprv prebehlo mapovanie a prehliadka miesta, kde sa mali úlohy odohrávať (areál školy a najbližšie okolie), potom si žiaci rozdelili prácu do skupín (mapa, text).

Ďalšia práca spočívala v prevode textu a obrázkov do digitálnej podoby a v aktualizácii vytvorených príbehov.

Spočiatku si príliš neverili, bolo to pre nich ťažké, ale potom to väčšina z nich zvládla bez problémov. Dôležité je nechať ich pracovať a budovať v nich vieru vo vlastné schopnosti.

>>> Akcia

Niekoľkokrát sme počas popoludňajšieho vyučovania prechádzali školu a najbližšie okolie a hľadali vhodné miesta pre stanovište s úlohami. Potom si žiaci v skupine rozdelili prácu, jeden nakreslil náčrt mapy, ďalší dvaja vytvorili text. Potom spoločne v škole prepísali svoje texty do Wordu a mapu previedli do digitálnej podoby pomocou grafického programu Maľovanie. Na záver ich čakal (podľa ich slov) najťažšia úloha, a to pokúsiť sa celý text prepracovať. Pomohla som im s korektúrou textu a tiež s vložením projektu do padletu.

>>> Zdieľanie

Projekt predstavíme rodičom a verejnosti v novembri 2023 pri príležitosti 30. výročia otvorenia novej školskej budovy. Predpokladáme, že questy budú k dispozícii žiakom 1. stupňa a deťom z našej materskej školy.

Učenie a reflexie

Ako učiteľke je mi jasné, že je nutné budovať v deťoch sebadôveru. Na začiatku každého projektu sa im všetko zdá ťažké, ale potom sa ukáže, že to väčšinou hravo zvládnu. Z pohľadu učiteľa je veľmi dôležité rozlíšiť, kedy treba deťom pomôcť a kedy ich naopak viesť k samostatnosti.

Trieda si pripomenula, aká je dôležitá spolupráca, že nie každý musí vedieť všetko a že dobrý výsledok možno dosiahnuť spoločnou prácou. Snáď bude tento projekt začiatkom väčšej spolupráce medzi našimi žiakmi a miestnou samosprávou.

Dopad

Myslím, že náš cieľ bol splnený. Po dohode so zriaďovateľom budeme pokračovať v budovaní miesta, ktoré by deti mohli využívať vo svojom voľnom čase. Už teraz máme priestor, kde naši prváčikovia spoločne s deviatakmi na jar zasadia strom. Rozhodli sme sa pre lipu. Radi by sme z tejto akcie urobili tradíciu (inšpiráciu som získala na školení projektu PLACE v Košiciach, Slovensko). Na tomto mieste by som rada umiestnila posedenie z drevených paliet (všetko by prebiehalo v réžii žiakov v rámci pracovných činností). Dúfame, že sa to podarí.

Celkové zhodnotenie projektu PLACE:

Určite budeme pokračovať v práci s metodikou PLACE a využijeme aj ďalšiu inšpiráciu, ktorú som získal počas spoločných stretnutí. Rada by som vyskúšala Filozofiu pre deti aj s ďalšími triedami, prípadne ďalšie aktivity z Miestne ukotveného vzdelávania.

3 | Príklady terapeutických záhrad

Terapeutické záhrady sú prístup, ktorý žiakov zapája kreatívne, prakticky a emocionálne. V projekte PLACE bol veľmi obľúbený. Školy oceňovali najmä jeho význam pre podporu dobrej pohody, zdravia a zapojenie miestnej komunity – stáva sa tak odolnejšou komunitou.

Viac inšpirácie o tomto prístupe nájdete v Príručke pre učiteľov a súboru nástrojov <https://www.paths2learning.eu>.

Základná škola Fellview, Cumbria, UK

*„Bavilo ma pracovať v tíme a bavilo ma vyrábať vtáčie búbky a navrhovať a kresliť, ako bude záhrada vyzeráť... pretože je to skutočné a všetci to berú vážne a záhrada bude výnimočná. Je navrhnutá tak, aby bola miestom, kde sa každý môže venovať svojmu času, keď práve nie je vo vyučovaní.“
(osemročný žiak.)*

Predstavujeme sa

Základná škola Fellview je malá vidiecka škola v dedine Caldbeck, kde učíme deti s najrôznejším zázemím a potrebami. Sme hrdí na to, že sme v srdci jedinečnej komunity v krásnej oblasti Northern Fells v Lake District.

>>> Mapovanie

Projekt Place pre nás predstavoval všetky tie úžasné možnosti vonkajšieho učenia, ktoré sa po skončení kovidových opatrení vrátili do centra učebných osnov. Predstavoval príležitosť vytvoriť pre deti väzby s ich krajinou, miestnou komunitou a dokonca aj s globálnou komunitou.

>>> Plán

Náš projekt Place prebiehal prevažne v „rodinných skupinách“ v rámci celej školy, čo znamenalo veľa príležitostí na spoluprácu, prieskum školských pozemkov a objavovanie. Keďže sa jedná o projekt, ktorý je vedený výhradne deťmi, neustále sa vyvíjal. Dospelí zapojení do práce boli neustále ohromovaní úžasne tvorivými nápismi detí. Skupiny chceli na školskom pozemku vytvoriť vlastné záhrady, ktoré sa po dlhej diskusii spojili do troch rôznych návrhov:

Miesto 1: Záhrada na dvore

Zámerom je vytvoriť prvky zmyslovej záhrady a ďalšie prvky, ktoré môžu fungovať v priestore s obmedzeným slnečným svetom. Hoci návrhy stále prebiehajú a vyvíjajú sa, nižšie sú uvedené niektoré z doteraz diskutovaných prvkov, vrátane zmyslových ciest, dažďových záhrad (na využitie dažďovej vody z odkvapov) a vodných prvkov. Kriedové návrhy sú vyobrazené vpravo.

Miesto 2: Záhrada Charlie-Tree

Skupina 2 navrhla špeciálny uzavretý priestor okolo „Charlieho stromu“, ktorý bude vytvorený v letnom semestri 2023 s deťmi pomocou techniky suchých kamenných múrov v súlade s miestnym prostredím. Deti z KS1 už pre tento projekt vytvorili sadu rozprávkových dverí.

Miesto 3: Záhradné bludisko

Záhrada s bludiskom bude vysadená na jar 2023, pretože na jeho stavbu používame vrbu, ktorá je doplnená skrytými vchodmi a východmi a schránkou s pokladom/ úlohami uprostred.

„Vyrábali sme pavučiny z povrázkov a paličiek. Začali sme v lese a bola to zábava, dostali sme drevka a kus povrázku. Začali sme uprostred a viazali sme ho stále dookola. V lese to bola naozaj zábava.“

„Je to úžasný pocit, že pomáhame dážďovníkom!“ (šesťročný žiak)

>>> Akcia

Na záhrade Yard Garden sa už pracuje, na jar bude vysadené bludisko a v lete sa bude budovať záhrada Charlie Tree. Deti z 1. triedy usilovne preskúmavali školské pozemky a lesné porasty, výroba pavučín je len jedným z príkladov ich práce s prírodnou tematikou. Ich rozprávkové dvere vyzerajú neuveriteľne a sú pripravené na to, že budú neskôr v roku pridané do záhrady Charlie Tree.

Prostredníctvom projektu PLACE sme sa tiež stali skutočnými bojovníkmi za životné prostredie! Nadviazali sme spojenie s eko-tímom v Českej republike, ktorý inšpiroval náš eko-tím k obnoveniu recyklácie v škole a tiež k inštalácii búdok pre dážďovníky, ktoré pomáhajú chrániť tieto ohrozené vtáky. Vďaka týmto jednoduchým projektom sme už nadviazali zmysluplné kontakty s členmi našej cumbrijskej komunity, ako je Ochrancovia dážďovníkov v Penrith, Obecná rada, komunálne služby, atď.. Na fotografii je študent s „recyklačnou príšerou“, ktorá je sama vyrobená z recyklovaného kartónu.

>>> Zdieľanie

Eko-tím sa o svoju prácu podelí na našich webových stránkach a bude sa snažiť inšpirovať ostatných tým, že pošle príbeh do miestnych novín. O náš projekt sa podelíme s miestnou komunitou v múzeu a galérii na konci jarného semestra 2023, vrátane toho, že členovia Ochrancov dážďovníkov odovzdajú ďalšie vtáčie búbky rodičom, ktorí majú vhodné miesto na ich inštaláciu. V letnom semestri budú záhrady slávnostne otvorené pre rodičov a miestnu komunitu.

Učenie a reflexie

Projekt Place sa neustále vyvíja a jeho jadrom je príroda. Pre mňa ako učiteľa je úžasné byť súčasťou procesu, ktorý je skutočne vedený deťmi; žiaci ožívajú, keď vedia, že robia niečo „skutočné“, a nie len akademické. Ekologická časť projektu ma ako praktika naozaj pokorila; deti z KS1 napríklad nikdy nevideli, ako vyzerá skládka, a boli úplne šokované. To je samo o sebe úžasný výsledok. Za zmienku stoja aj medzi-predmetové väzby. Ešte nikdy som nevidela, že by sa skupina detí učila o zemepise s väčším zaujatím, keď zakresľovala migračnú trasu dážďovníkov na mape sveta.

Dopad – zmena, ktorou projekt PLACE přinesl:

Slávnostné otvorenie záhrad bude potvrdením toho, že táto časť projektu bola úspešná, ale výsledky, ako je recyklácia a inštalácia vtáčích búdok pre ohrozené vtáky, sú dôkazom toho, že pokračujeme v projektoch, ktoré sa rozrástli vďaka PLACE.

Celkové zhodnotenie projektu PLACE:

Obzvlášť cenné bolo nasledujúce:

- Pohoda a kreativita detí
- Spojenie s prírodou
- Terapeutické priestory
- Aktívne občianstvo komunity
- Filozofia pre deti
- Medzinárodné spojenie
- Ciele udržateľného rozvoja

Ako školská komunita sa stále vyvíjame a toto spojenie s miestnym prostredím sa bude spolu s projektom Place ďalej zlepšovať. Vždy sme mali vzťah k našej prírodnej krajine a cítime, že vďaka projektu Place sa toto spojenie ešte posilnilo a stalo sa ústredným bodom našej činnosti.

Základná škola Schulzovy sady, CZ

*„Najradšej sa hrám v parku. Zbieram tam gaštany.“
„Nepáči sa mi, ako niekto rozhadzuje odpadky po škole.“*

Predstavujeme sa

Naša škola sa nachádza v centre malého mesta s približne 16 tisíc obyvateľmi. V dvoch budovách tu študuje viac ako 800 žiakov. Obe budovy sú viac ako sto rokov staré. V blízkosti školy máme školskú záhradu a veľký park. Projektu sa zúčastnila jedna trieda 18 žiakov vo veku 7-8 rokov. Hlavnými témami nášho projektu PLACE bol wellbeing, prepojenie s miestnou komunitou a učenie sa vonku.

>>> Mapovanie

So žiakmi sme chodili na prechádzky po škole a niektoré hodiny sme vyučovali vo vonkajšej učebni. Pozorovali sme a objavovali zaujímavé a zabúdané miesta v okolí. Pri skupinovej diskusii a následnej diskusii v komunitnom kruhu sme sa spoločne podelili o svoje dojmy. Nakreslili sme spokojného žiaka a premýšľali, na ktorom mieste v škole alebo v jej okolí by sa cítil najlepšie.

Pri ďalších vychádzkach do parku sme fotografovali vybrané miesta, tieto fotografie sa neskôr stali východiskom pre Quest, ktorý som pre študentov pripravila.

Tu sú niektoré z komentárov žiakov:

„Môžem tam behať a ísť na ihrisko.“
„Najviac sa mi páči v parku, môžeme tam chodiť ako do telocvične a hrať sa s kamarátmi.“
„Na záhrade pri jedálni nie je čo robiť.“

„Mama si v jedálni nemá kam sadnúť, keď na mňa čaká.“
„Páči sa mi tam tá jabloň. Bavilo ma zbierať jablká.“
„Mohli by sme tam pestovať tekvice alebo reďkovky.“

>>> Plán

Žiaci prvého stupňa sa zaujímali o zber jablák na školskej záhrade pri jedálni. Všimli si tu zanedbané, nevyužívané záhony. Pozreli si chatku so záhradným náradím. V škole potom diskutovali o tom, ako jablká spracovať. Hlasovaním sa rozhodli, že spoločne upečú štrúdlu v školskej kuchyni. Časť úrody a upečené štrúdle boli rozdane spolužiakom vo vybraných triedach.

Pri stretnutí so zástupcom v triede sa dozvedeli, že je dôležité zvelebiť záhradu pri školskej jedálni. Dohodli sa, že vytvoria návrhy, ako by mohla nová záhrada vyzeráť.

>>> Akcia

Žiaci kreslili svoje návrhy na základe fotografií školskej záhrady a o svoje nápady sa navzájom delili. Okrem zachovania jablone požadovali altánok a lavičky prístupné verejnosti, kvetinové záhony pre žiakov a bylinkový kútik. Návrhy som odovzdala riaditeľovi za triedu. Bola som prizvaná na diskusiu o celkovej podobe záhrady so záhradným architektom, vedením školy a zástupcami mesta. Projekt sme však zatiaľ pozastavili z dôvodu opravy príľahlej školskej jedálne. V súčasnej dobe je na záhrade stavenisko. V realizácii budeme so žiakmi pokračovať najskôr na jeseň 2023. Počítame aj s účasťou rodičov.

Medzitým sme sa so žiakmi zapojili do tvorby Questu. V parku si žiaci vybrali zaujímavé miesta. Pre nich som vytvorila Quest, počas ktorého sa žiaci zoznámili nielen so zaujímavosťami parku, ale aj s jeho históriou.

Zároveň objavovali súvislosti s našou školou. Žiaci quest vyskúšali, upravili a odovzdali ju starším spolužiakom na ďalšie testovanie. Akop odmenu chceli záložku do knihy a dohodli sa, že si ju vyzdvihnú v mestskej knižnici Slavoj, kam pravidelne chodia.

Učenie a reflexie

Z pohľadu učiteľa je téma miestne zakotveného učenia dôležitou súčasťou výučby v škole.

„Na začiatku projektu som sa obávala, ako si mladší študenti poradia s rôznymi úlohami. Stačilo ich však viac počúvať a pozorovať pri pobyte vonku. Radi sa zapájali do pracovných činností a hier, ktoré vyžadovali pohyb. Keď som sa na začiatku projektu pýtala, či deti môžu zmeniť svet, väčšinou som odpovedal, že nie. Teraz, po predložení návrhov na zmenu záhrady, vnímajú, že sa stávajú súčasťou pracovného tímu spoločne s dospelými, a tešia sa na ďalšiu spoluprácu. Pri diskusiách na začiatku prvej triedy sa často stávalo, že žiaci opakovali cudzí názor, niektorí nechceli hovoriť. Teraz sa môžu počúvať v kruhu a svoj názor vyjadria bez obáv.

Najväčšia výzva v rámci realizácie projektu nás ešte len čaká. Zatiaľ sa nám vďaka pánovi riaditeľovi podarilo nadviazať spoluprácu so zástupcami mesta, s ktorými som mal možnosť prerokovať naše návrhy na úpravu školskej záhrady podľa predstáv žiakov.

Vytvoriť quest v parku pre nás nebolo vôbec ľahké. V krátkom čase tu vznikli nové rybníky, niektoré prvky, ktoré sme do questu zahrnuli, boli presunuté. Niekoľkokrát som musel meniť mapu, sprievodné texty aj tajničku.“

Základná škola Mateja Lechkého, Košice, SK

Predstavujeme sa

Základná škola Mateja Lechkého je mestská škola v Košiciach na Slovensku s 500 žiakmi a integrovanými žiakmi s telesným postihnutím. Do projektu bola zapojená celá škola, t.j. žiaci vo veku 6-15 rokov.

Cieľom projektu bolo:

- Aktivizovať študentov ako budúcich aktívnych občanov, ktorí sa zaujímajú o prostredie, v ktorom žijú.
- Prestavať a vylepšiť časť školského pozemku a vytvoriť záhradu s terapeutickými a klimatickými prvkami.
- Vytvoriť questingovú aktivitu pre žiakov, rodičov a miestnu komunitu.

>>> Mapovanie

Na začiatku projektu sme preskúmali celkový potenciál areálu a okolia školy. Zistili sme, že sa tu nachádzajú zelené plochy, vyrastené stromy a dostatok priestoru na dokončenie terapeutickú a klimatickú záhrady. Pri vytváraní náčrtu súčasného a očakávaného stavu záhrady študenti zhodnotili, že máme dostatok zelene, a začali viac premýšľať o jej terapeutickú funkcii. Postupným budovaním záhrady si k nej žiaci vytvorili vzťah a vyvrcholením ich práce a úsilia bude aktivita – questing pre žiakov, učiteľov, rodičov a miestnu komunitu v podobe akcie: „Deň na školskej záhrade“.

>>> Plán

Pri plánovaní aktivít bolo najdôležitejšie motivovať žiakov k aktívnemu budovaniu záhrady. To sa nám podarilo dosiahnuť tým, že sme študentom umožnili vybrať si prvky a aktivity, ktoré boli neskôr realizované a budú aj v budúcnosti realizované na záhrade.

>>> Akcia

Najúspešnejšou akciou v rámci projektu bolo spoločné sadenie stromčekov žiakmi deviatych tried a prváčikmi. Jednalo sa o jednoduchú aktivitu, pri ktorej deviataci spoločne s prvákmi vysadili stromy, o ktoré sa budú starať nové generácie žiakov našej školy počas svojho štúdia na škole. Tým však ich úloha neskončila, aj po

zasadení stromčekov sa učiteľia spoločne s prváčikmi vydali tieto stromčeky zalievat' a kontrolovať. Najväčšou výhodou tejto aktivity je jej jednoduchosť a ľahká príprava

>>> Zdieľanie

Pri projektoch je veľmi dôležitá propagácia aktivít a informovanie verejnosti o tom, ako škola „žije“, preto pravidelne zverejňujeme všetky aktivity na webových stránkach školy a na školskom Facebooku. Výprava „Deň na školskej záhrade“ bude skvelým spôsobom, ako sa podeliť o to, čo sa nám podarilo

Učení – Co nám přinesla práce na projektu PLACE?

Pre učiteľov to bola spolupráca a spolupatričnosť.

Pre žiakov to bola zábava, iný pohľad na miesto (PLACE) a možnosť rozhodovať.

Pre školu to bolo skrášlenie areálu a užšie prepojenie učiteľov a žiakov s rodičmi a miestnou komunitou.

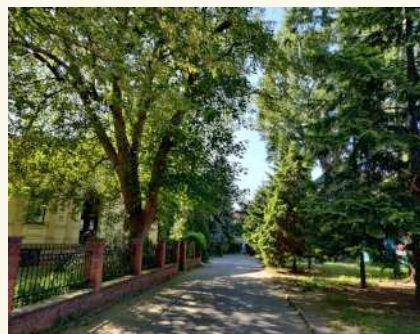

Základná škola s materskou školou F. J. Fugu, Vinné, SK

Predstavujeme sa

Základná škola Františka Jozefa Fugu s materskou školou sa nachádza vo Vinnom, Slovenská republika. Ide o vidiecku školu s 202 žiakmi základnej školy a 58 deťmi v materskej škole. Do projektu bola zapojená celá základná škola, ale väčšina aktivít bola realizovaná so žiakmi 1., 2., 5. a 6. triedy.

Projekt na našej škole bol zameraný na vybudovanie terapeutickkej záhrady a prácu s Filozofiou pre deti a prácu s kritickým myslením.

>>> Mapovanie

1. Výber miesta žiakov. Žiaci 4. tried mali týždeň na to, aby navrhli zaujímavé miesto v okolí školy, ktoré by chceli oživiť a zatraktívniť. Rozhodli sa pre školskú záhradu.

2. Skúmanie miesta našimi zmyslami. Vytvárali sme zvukovú mapu Miesta, robili makrofotografie, privoniavali k rastlinám a ďalším materiálom, ochutnávali plody záhrady a ohmatávali rôzne štruktúry materiálov v záhrade.

>>> Plán

3. Plán terapeutickkej záhrady – žiaci boli oboznámení s pojmom terapeutická záhrada, aby vedeli, aké prvky by mala mať, na čo by sa mala zamerať atď.

4. Konzultácie s vedením a odborníkmi, napr. vinárom, včelárom, ornitológom, zástupcami miestnej samosprávy, starí rodičia - pestovateľmi ovocia.

>>> Akce

5. Vykonávanie prác. Vykopanie pozemku na pestovanie rastlín (pomohla obec), výsadba vinice, polia s bobuľami a jahodami, záhon pre motýle a včely, hmatový chodník, hmyzí hotel, oprava kompostoviska, prerezávka a ošetrovanie ovocných

stromov, umiestnenie búdok pre chrobáky, náter a inštalácia vtáčích, zimné kŕmenie mláďat, prípravné práce pre ohnisko.

6. Výučba v záhrade.

7. Počas celého procesu boli realizované aktivity P4C, ktoré deti hodnotili veľmi pozitívne - ich názor sa počíta, slobodné vyjadrovanie, diskusia v malých skupinách... nevýhodou bol čas - jedna vyučovacia hodina nám nestačila.

Plány do budúcnosti:

Na záhrade yb sme chceli dobudovať ďalšie prvky: suchý múrik, divoký kútik, bylinková špirála, ohnisko, závesné siete a lanový park medzi stromami, vytvoriť hľadačku. Na pozemku máme aj starý, nefunkčný a značne zdevastovaný skleník; radi by sme ho prestavali na vonkajšiu učebňu, prípadne altánok s výukovými pomôckami, zbierkami prírodnín a pod.

Práce prebiehali postupne a radili nám deduškovia našich žiakov. Plán bol dodržaný.

„Najlepšie tipy“ pre úspešné plánovanie:

1. Nechajte si poradiť od skúsenejších ľudí.
2. Nenechajte sa odradiť nevôľou druhých.
3. Jasne vysvetliť žiakom zmysel a cieľ projektu - deti sa zapojili veľmi ochotne.
4. Venujte veľkú pozornosť bezpečnosti počas veľkých akcií.
5. Dobre si naplánujte svoju prácu a premyslite si jej vykonanie.

Úspechy a výzvy:

Stmelenie kolektívu detí a ich nadšenie pre prácu vonku na záhrade. Žiaci sa v činnostiach skutočne predbiehali a chceli pracovať stále viac. Teraz vidia plody a náležite si ich užívajú. Inak sa pracuje v hodinách techniky – keď „sa musí“, než keď ideme všetci ako kolektív a pracujeme spoločne s radosťou a nadšením. Veľmi sa tu osvedčilo rovesnícke vzdelávanie.

Ďalšie tipy

Aktivity P4C – odporúčame pre žiakov od 5. ročníka – brali to veľmi vážne a trávili veľa času vonku. Tu je to pre žiakov lepšie – aj keď je nutná precíznejšia príprava zo strany učiteľa, pretože nie každé dievča príde do školy vhodne oblečené, keď sa hodiny konajú vonku.

Dopad

Projekt sme využili na to, aby sme dodali hodnotu miestu na našej školskej záhrade, ktorá donedávna nebola vôbec využívaná na školské aktivity. Ponechávame tu terapeutické prvky a zároveň podporujeme vzťah k Miestu – jeho históriu (zachovanie včelárstva a vinárstva) a citlivý prístup k jeho premene.

Podarilo sa nám dosiahnuť naše ciele.

Vplyv projektu na školu je veľký – spoločne sme ju premenili na terapeutickú záhradu, žiaci tu trávajú oveľa viac času nielen počas vyučovania. Význam projektu ocenili aj starí rodičia a miestna samospráva, pretože sme obnovili spoluprácu. Snažíme sa pomáhať druhovej rozmanitosti rastlín a živočíchov na našom pozemku - hmyzí hotel, úkryty pre hmyz, motýlie a bylinková záhrada, starostlivosť o staré odrody ovocných stromov tomu pomáhajú. Metodika projektu PLACE bude aj naďalej využívaná - budeme pokračovať v aktivitách zameraných na rozvoj potenciálu nášho miesta a rozvoj osobného potenciálu žiakov prostredníctvom P4C.

„Chceme kľukaté chodníky, pretože tie rovné sú nudné.“

Predstavujeme sa

Materská škola vo Wigtone má 216 žiakov, ktorí pochádzajú z mestečka a okolitej vidieckej oblasti. V škole je kladený veľký dôraz na využívanie vonkajšieho prostredia na učenie. Prostredníctvom aktivít lesnej školy skúmame naše Miesto. Vidíme priamu súvislosť medzi spojením s prírodou a dobrou pohodou/ wellbeingom a rodičia nás v tom podporujú.

Projektu sa zúčastnilo 30 detí vo veku 7 rokov. Cítili sa hrdí na to, že sú súčasťou projektu a že im bola zverená taká zodpovednosť! Práci na projekte venovali 1-2 hodiny týždenne.

>>> Mapovanie

Trieda si obzvlášť užila aktivitu „Veselé“ a „Smutné“ miesto. Najšťastnejší sa cítili v dube, v divokej prírode pre hmyz a vo včelej záhrade. Nepáčili sa im kovové brány, rozbité ploty a odpadky a dokázali hovoriť o tom, prečo majú rôzne pocity.

Výber nášho projektu

Podelila som sa so svojou triedou o krásne obrázky Terapeutickej záhrady z Ekocentra SOSNA na Slovensku a žiaci sa zaujímali, či by si takú záhradu mohli vytvoriť aj oni. Oslovila som miestnu radu, či by sa nenašiel priestor vo Phoenix Parku, otvorenom komunitnom parku, ktorý susedí so školou, a došlo k dohode.

>>> Plán

Po návšteve miesta si žiaci nakreslili vlastné plány a potom ich predstavili triede s odôvodnením svojich rozhodnutí. Vzhľadom na nízky vek žiakov sme pracovali ako celá trieda na úprave plánov a ich väčšej realistickosti. Bolo to pre nich užitočné učenie o kompromise a odolnosti, keď nie všetky ich nápady mohli byť prijaté. Nadviazali sme kontakt s miestnym domovom pre seniorov a žiaci si uvedomili, že cesty musia byť pre starších ľudí hladké. Správa o projekte sa šírila na online

platforme pre rodičov a „ústnym podaním“ a čoskoro bola ponúknutá pomoc dobrovoľníkov.

Skúsená záhradníčka Pat (86 rokov!) zo skupiny Wigton Wildlife Group hovorila s triedou o rastlinách pre opelovače a pomohla im poskytnúť rastliny a rady. Ďalšia členka komunity uplietla bábiku záhradníka Jima, ktorá sa deťom veľmi páčila.

>>> Akce

Pôdu bolo treba zarovnať - 12 lopát a 30 detí vyžadovalo tímovú prácu a striedanie! Pre jedno dieťa, ktoré si myslelo, že „pôda je hnedý piesok“, to bola nová skúsenosť. Žiaci skúmali, ktoré kvety priťahujú včely; rodič pomohol s pestovaním rastlín zo semienok a žiaci ich potom vysadili.

>>> Zdieľanie

Cestou zo školy sa žiaci pozreli na svoje práce s rodinou a priateľmi. Striedali sa aj v odvádzaní „záhradníka Jima“ domov a rozprávaní o jeho dobrodružstvách na novej záhrade. Bola to skvelá „prechodová téma“ pre žiakov, ktorí o ňom rozprávali učiteľom v novej škole, keď sa po prázdninách presťahovali.

Nejdôležitejšie udalosti ve výuce žáků

- Medzigeneračné učenie - mladí a starí ľudia sa učia jeden od druhého.
- Spojenie s komunitou a pocit, že si ich komunita váži.

- Pocit hrdosti, že môžu plánovať a meniť svoje miesto - „majú zodpovednosť a prácu“.
- Prepojenie s prírodou a osvojenie si zručností v oblasti záhradníčenia a starostlivosti o rastliny.
- Tímová práca – striedanie sa, počúvanie nápadov, zdieľanie nástrojov.

Odozvy učiteľov

„Projekt PLACE mi dal dôvod vyskúšať si rôzne prístupy k výučbe, viesť s deťmi hlbšie diskusie a učiť sa vonku novými spôsobmi.“

„Sprievodca výučbou PLACE poskytol veľa zdrojov pre výučbu a spôsobov, ako rozšíriť myslenie detí. Pri stretnutí s učiteľmi z iných krajín som pochopila rôzne pohľady a kultúry učenia a výučby, čo rozšírilo moje skúsenosti.“

Najlepšie tipy pre ostatné školy:

Plánujte dopredu - zapojte rodičov a zistite, s akými zručnosťami a materiálmi by mohli prísť.

Šírenie informácií - je to skvelý projekt pre budovanie komunitných väzieb, najmä pre učiteľov, ktorí žijú mimo oblasti.

„Myslite v malom“ - najprv vylepšite jednu malú plochu a usilujte sa o kvalitu, nie o kvantitu; záhrada je pre školu dlhodobý projekt.

4 | Príklady aktívneho občianstva

Pre každú školu zúčastňujúcu sa projektu PLACE bolo dôležité, aby sa mladí ľudia stali aktívnymi občanmi vo svojej komunite. V závislosti od veku žiakov a ich možností boli učitelia nabádaní k tomu, aby umožnili žiakom plánovať aktivity a samostatne rozhodovať, aby si mohli vybudovať zručnosti potrebné na to, aby sa stali „hýbateľmi zmien“.

Viac informácií o tomto prístupe nájdete v Príručke:

<https://www.paths2learning.eu>.

- Judging what is right
- Understanding what is fair
- Standing up for those that need help
- Trying to listen to both sides
- Informed and wise decisions
- Caring enough to take action
- Equal opportunities

Gymnázium Pavla Josefa Šafárika, Rožňava, SK

Predstavujeme sa

Gymnázium P.J. Šafárika sa nachádza medzi mesetami Rožňava, ktoré má približne 20 000 obyvateľov. Škola má 402 študentov rôznych vekových kategórií od 10 do 20 rokov. Sídlime v krásnej historickej budove, ktorá budí rešpekt, ale vyžaduje si veľké opravy.

Tejto aktivite sa zúčastnili žiaci navštevujúci výtvarný krúžok KREÁTOR vo veku od 12 do 19 rokov.

Prehľad našej práce

Naša školská budova ponúka málo priestoru na oddych. Často navštevovaným miestom je školská jedáleň, kde na každého čaká okamžité občerstvenie v podobe jedla a príjemných stretnutí. Študenti sa rozhodli, že táto jedáleň potrebuje ich zásah. Navrhli, že budú pracovať na tom, aby bleďý a prázdny priestor vyzeral útulne. Pripravili niekoľko grafických návrhov, ako by zmena mohla vyzerieť, a pustili sa do práce. Maľovanie stien a zostavovanie stolov trvalo mesiac a pol.

Hlavné témy

Základnou témou bol miestny aktivizmus študentov, ktorí chceli zmeniť priestor, ktorý používajú, na atraktívny, dať mu nový dizajn a nový pocit.

>>> Mapovanie and Plán

Vychádzali sme z našich priestorov a chceli sme zistiť, či môžeme niečo zmeniť prostredníctvom výtvarného umenia. Maľovanie vo veľkom meradle nie je ľahká vec. Boli sme zodpovední za každého, kto tento priestor navštívi. Keď si študenti odhlasovali zmenu interiéru jedálne, museli sme si dať pozor. Bude sa to všetkým páčiť (ako mladším, tak starším ľuďom)?

>>> Akcia

Veľkou výzvou pre nás bola spolupráca a rozhodovanie. Aké farby a koľko ich budeme potrebovať? Zistili sme, že okrem farieb potrebujeme mnoho ďalších potrebných pomôcok. Potrebovali sme pomoc výtvarníka! Ako by sme mohli dobre nakreslený obrázok na tablete umiestniť na stenu? Spoločnými silami a s pomocou odborníkov sa nám to podarilo.

Školská jedáleň bola miestom, kam študenti chodili veľmi často, ale nikto ju nemal rád. Robili si ju zaujímavú len vo svojich predstavách. Tie sa nakoniec zhmotnili v realite.

Pod vplyvom masovej kultúry sme si zvykli na instantné, rýchle riešenia, ako by stačil nápad a výsledok sa dostavil v tom istom okamihu. Toto však v našom prípade neplatí.

Dozvedeli sme sa:

- že nie všetko je také jednoduché, ako sa zdá,
- trpezlivosť je nutná,
- že je dôležité plánovať a myslieť tvorivo,
- že je nutné tolerovať sa navzájom a nachádzať krásu v estetike iných ľudí,
- že „aj takto nám to stačí“, nám nestačí,
- že na seba môžeme byť nároční a oplatí sa to,
- že sa navzájom potrebujeme, že každý je v niečom profík,
- že vieme spolupracovať.

Celkové zhodnotenie projektu PLACE:

Témy projektu PLACE vyžadujú úplne nové spôsoby myslenia, nové formy prístupu k problematike. Zadanie často vyžadujú obrovskú trpezlivosť a odhodlanie zo strany facilitátora. Práve v tom vidíme zmysel celého projektu, pretože v čisto exaktnom poznávaní sveta (vzdelávanie je do značnej miery zamerané týmto spôsobom) strácajú intrapersonálny rozvoj.

Vďaka projektu PLACE sme realizovali aktivity v nasledujúcich tematických oblastiach:

- Prepojenie s komunitou
- Vzdelávanie v mieste
- Vyhľadávanie
- Terapeutické priestory
- Aktívne občianstvo komunity
- Filozofia pre deti
- Medzinárodné spojenie
- Trvalo udržateľný rozvoj

Allenbourn Middle School, Dorset, UK

Predstavujeme sa

Stredná škola Allenbourn sa nachádza v centre trhového mesta Wimborne Minster v Dorsete v Spojenom kráľovstve a má 600 študentov. Projektu sa zúčastnila skupina študentov vo veku 9–14 rokov, ktorí tvoria školský ekologický tím. Chceli sme, aby projekt PLACE nadväzoval na prácu v oblasti životného prostredia, ktorú sme vykonávali v škole. Hlavnými témami, na ktoré sme sa zamerali, teda bola príroda a prepojenie s komunitou.

>>> Mapovanie

Vykonali sme štúdiu vnútorného a vonkajšieho prostredia školy a identifikovali miesta, kde sa žiaci cítia dobre, a miesta, kde sa cítia smutne. Využili sme aj prieskum pohody, aby sme zistili, čo študenti považujú za dôležité.

>>> Plán

Štúdiá školského prostredia poslúžila študentom na to, aby zistili, čo podľa nich robí dané miesto dobrým, a vytvorili ich zoznam. Potom naplánovali implementáciu týchto vecí do viacerých miest, aby zlepšili pocit v škole. Napríklad vo vonkajších priestoroch študenti zistili, že sa na niektorých miestach necítia dobre kvôli odpadkom. Mali pocit, že oblasť s divokou prírodou je dôležitým miestom, a treba sa o ňu starať.

>>> Akcia

Žiaci zistili, že triedy s rastlinami sú veselšie, a tak sme použili odrezky z rastlín, ktoré sú v súčasnej dobe v škole, zasadili ich do kvetináčov a potom ich rozdelili do rôznych tried v škole. Za pozitívne považovali aj triedy, ktoré mali separačné nádoby na odpad, a tak študenti zorganizovali akciu, aby ich každá trieda mala jasne označené. Zbierali sme odpadky v okolí školskej budovy a zorganizovali sme zber odpadkov v miestnej oblasti, aby sme pomohli rozšíriť náš vplyv.

>>> Zdieľanie

O zbere odpadkov sme informovali v školskom spravodajcovi ako aj širšiu verejnosť, aby sa rodičia dozvedeli, že sa pracuje na zlepšení miestnej komunity.

Reflexie a nejlepší tipy

Je velmi těžké vybrat jen pár věcí, které by se mali změnit, protože studenti mají obvykle velké ambície. Myslím, že začít v malom a uistiť sa, že opatrenia sa vykonávajú všade, kde je to možné, je nejlepší tip. Dôležité je tiež požiadať o pomoc, aby ste mohli věci dosiahnuť. Najväčšou výzvou bola nedostatočná samostatnosť študentov. Veľa sa spoliehajú na nápady a plánovanie dospelých, pretože majú problém s tým, ako akciu naplánovať a realizovať sami.

Dopad

Určili sme zmeny, ktoré by sme chceli vykonať, a dôvody, prečo by sme ich chceli vykonať. V budúcnosti by som sa rád viac zapojil do diania v komunite a už sme sa zapojili do aktivít spojených s výsadbou miestnych stromov.

Rád by som ľudí viac informoval o práci, ktorá sa vykonáva, ale bude to musieť byť viac vedené študentmi, aby sa informácie mohli častejšie aktualizovať. Zvažovali sme vytvorenie blogu, ktorý by mohol používať školský ekologický tím.

Reflexia projektu PLACE

Mám pocit, že projekt dobre zapadol do už prebiehajúcich aktivít a prinútil študentov viac premýšľať o svojom dopade na miestnu komunitu.

Winterslow Primary School, Wiltshire, UK

Predstavujeme sa

Sme malá vidiecka základná škola, ktorá sa nachádza v dedine neďaleko Salisbury v grófstve Wiltshire. Do projektu sa zapojila celá škola vo veku od 4 do 11 rokov.

Prehľad vašej práce

Po návšteve v rámci projekt PLACE bol Eko týždeň vyvrcholením našich aktivít.

>>> Mapovanie

Chceli sme deti zapojiť do všetkých rôznych aspektov učenia o mieste, a tiež zoznámiť zamestnancov s možnosťami podpory MZÚ v našej škole.

>>> Plán

Katharyn a Emily viedli školenie zamestnancov, aby získali spätnú väzbu o projekte a o tom, ako môže vyzerat' Miestne zakotvené vzdelávanie vo všetkých kľúčových etapách. Katharyn potom dala zamestnancom dlhý zoznam aktivít, z ktorých si mohli vybrať a vyskúšať si ich v priebehu celého týždňa. Ekologický týždeň bol deťom predstavený na školskom zhromaždení, aby sa zabezpečilo, že pochopia účel týždňa.

>>> Akce

Počas týždňa boli deti a zamestnanci vyzvaní, aby sa podelili o svoje práce a inšpirovali tak deti. Nižšie je uvedený prehľad rôznych aktivít, ktoré sa konali:

Terapeutické záhrady

Počas ekologického týždňa žiaci 2. ročníka skúmali včely medonosné! Pozreli sme sa na ich rolu v našom ekosystéme, ako opelujú kvety a čo pre nich môžeme urobiť.

Obnovili sme naše záhony a vysadili divoké kvety vhodné pre včely.

Žiaci 4. ročníka vyrobili z novín kompostovateľné kvetináče. Naplnili ich zeminou a zasadili do nich sladký hrášok pripravený na presadenie do vyvýšených záhonov v budúcom polroku.

Komunita

Žiaci 3. ročníka sa rozhodli vyrobiť ekologické krímidlá pre vtáky, aby pomohli našim voľne žijúcim živočíchom v boji s neobvykle chladným počasím! Potom ich rozvešali po škole a okolí.

Žiaci prvého ročníka a prváčikovia veľa premýšľali o svojom vonkajšom priestore a o tom, ako by ho mohli vylepšiť. Nejaký čas strávili čistením vonkajšieho vybavenia, pletím záhonov a dopĺňovaním materiálu do svojho hmyzieho hotela.

>>> Zdieľanie

Našu prácu sme oslávili na sociálnych sieťach a v celej akadémii. Katharyn a Emily boli pozvané, aby prehovorili ako „inšpiratívne vodkyne“ na školení učiteľov v rámci celej akadémie, a boli v kontakte s ďalšími školami, ktoré majú o projekt záujem.

Učenie a reflexie

Škola by rada pokračovala v aktivitách k miestnemu vzdelávaniu. Dbáme na to, aby sa udržateľnosť prelínala našimi učebnými osnovami, aby sa deti cítili posilnené a mohli niečo ovplyvniť – bez ohľadu na to, či cih vplyv je malý alebo veľký.

Dopad

Ako škola sa púšťame do nových projektov, spolu so ďalšími školskými radami. Naša Winterslowská školská rada je „agentom zmeny“, ktorá už navštívila iné školy, aby poskytla informácie o tom, čo robíme, a tiež poradila ostatným školám, čo môžu urobiť pre začlenenie učenia založeného na mieste do svojich osnov.

Projekt PLACE má na nás aj na to, ako všetci vnímame naše miesto, obrovský vplyv. Inšpiroval nás k tomu, aby sme tejto téme prispôbili naše učebné osnovy a podporili mladých ľudí v tom, aby sa stali hýbateľmi zmien.

Základná a materská škola Montessori Prachatice, CZ

*„Mnoho detí už zmenilo svet. Tým, že robíme dobré skutky,
to učíme aj svoje okolie.“*

Predstavujeme sa

Naša Základná škola a Materská škola Montessori sa nachádza v Prachaticiach a je mestskou sídliskovou školou. Prachatice majú cez 10 000 obyvateľov. Je to veľká škola s viac ako 400 žiakmi a cez 170 z nich navštevuje Montessori program. Projektu sa zúčastnili žiaci jednej triedy tohto programu vo veku 9-11 rokov.

Prehľad

Projektom sme chceli vzbudiť záujem študentov o najbližšie okolie, chceli sme ich motivovať ku komunitnej práci a podporiť ich v tom, aby trávili viac času vonku. Pracovali sme presne podľa zadaného plánu – mapovanie okolia, kritické myslenie, stretnutie s odborníkom a vlastný projekt. Zamerali sme sa na prepojenie s komunitou prostredníctvom spojenia s prírodou.

>>> Mapovanie

S deťmi sme sa niekoľkokrát prešli po okolí, deti popisovali, čo videli. Potom zaznamenávali zaujímavé a ďalšie miesta do mapy a diskutovali o tom, aké pocity v nich niektoré miesta vyvolávajú. Pre deti bolo dôležité, že spoznali menej známe a zanedbávané miesta vo svojom okolí a že ich treba kultivovať.

Stretli sme sa s odborníkom na životné prostredie. Ten deťom rozprával o význame vody v krajine. Získané informácie potom deti predstavili svojim spolužiakom a rodičom pri spoločnom stretnutí. Z hľadiska pohody bolo pre deti prínosné chodiť von, čo samy veľmi chceli, a celkovo ich projekt bavil a prepojil.

*„Skalka sa mi páči, pretože je tam zmrzlina.
Rastú tam lieskové orechy.
Je to tam desivé, očkujú tam.
Je tam zábava, užijete si tam veľa zábavy.
Rád tam trénujem, je tam skokanský mostík.
Rád si prezerám knihy v kníhkupectvách.“*

>>> Plán

Deti veľmi inšpirovala prednáška odborníka na mokrade. Rozprával im o prameni v blízkosti školy. Na komunitnom kruhu deti samy naplánovali výpravu s cieľom nájsť prameň. Keď sa im to podarilo, plánovali prameň preskúmať a vyčistiť. To spoločne vykonali v nasledujúcom týždni. Museli si tiež naplánovať, aké náradie budú potrebovať so sebou.

Náš tip na úspešné plánovanie je nechať deti naozaj plánovať a uskutočniť plány. Príliš im do toho nehovorte, deti sú schopné oveľa viac, než si dokážeme predstaviť.

>>> Akcia

Pomocou mapy, ktorú museli formou questingu nájsť na záhrade, došli k prameňu, preskúmali ho, aby zistili, čo je potrebné, a vybavili sa vhodným oblečením a náradím na ďalšiu výpravu a vyčistili prameň. Na začiatku nám pomohol odborník na mokrade, s radou prišli aj niektorí rodičia. V niektorých záležitostiach sme sa chceli obrátiť na obecný úrad, ale po predchádzajúcich nie celkom pozitívnych skúsenostiach sme si to nakoniec vybavili sami.

>>> Zdieľanie

O dosiahnuté výsledky sa deti podelili na spoločnom veľkom zhromaždení, ktoré organizujeme každý pondelok. Svoje úspechy deti predstavili rodičom na záhradnej slávnosti, ktorú tiež pravidelne organizujeme.

Učenie a reflexie

Ako učitelia sme si opäť overili, že čím viac deťom dôverujeme a zveríme im prípravu a celú organizáciu projektu, tým zodpovednejšie k nemu pristupujú a sú schopné ho v rámci svojho veku zvládnuť.

Deti sa dozvedeli veľa nového o mokradiach, opäť si precvičili spoluprácu, plánovanie a realizáciu projektu, zdieľanie s okolím.

Znovu sme sa presvedčili, že má zmysel spoliehať sa len na seba, keď čelíte prekážkam, alebo na nadšených odborníkov či dobrovoľníkov z radov rodičov. Za úspech považujeme, že sme projekt dokončili a pomohli zlepšiť časť prírody v okolí školy.

*„Som si istý, že sa vo svojom meste dokážem dohovoriť.
Je pre mňa ťažké povedať, čo je spravodlivosť.“*

Vplyv

V rámci projektu sme dosiahli cieľ, ktorý sme si stanovili. Podieľali sme sa na úprave priestoru okolo školy a deti sa zdokonalili v plánovaní a realizácii projektu, komunikovali s vedením mesta. Okolie vyčisteného prameňa môžu občania mesta využívať na prechádzky. To bude opäť slúžiť ako domov pre rastlinných a živočíšnych obyvateľov a celkovo ako mokraďový ekosystém.

Metodiku projektu PLACE budeme naďalej používať aj v ďalších projektoch. Plánujeme vylepšiť školskú záhradu, aktivizmus detí a to všetko s využitím Filozofie pre deti.

Celkové zhodnotenie projektu PLACE:

Projekt PLACE bol pre nás príležitosťou, ako deťom spríjemniť učenie. Vzhľadom na to, že sme riešili problematiku mokradí v okolí školy, pracovali deti v úzkom kontakte s prírodou a ich učenie tak bolo späté s miestom. Do projektu bola zapojená aj komunita v rámci zdieľania, odborníci a rodičia. Pri mnohých aktivitách využívali Filozofiu pre deti, ktorá ich veľmi bavila. Vďaka projektu sa tiež on-line spojili s rovesníkmi z Anglicka.

Základná škola Heatherlands, Poole, Dorset, UK

Predstavujeme sa

Naša škola sa nachádza v mestskej lokalite a navštevuje ju 650 žiakov vo veku 4-11 rokov. Zúčastnili sa jej žiaci vo veku 8/9 rokov.

Prehľad vašej práce

Cieľom nášho zapojenia do projektu Place bolo rozšíriť naše učebné osnovy a vzdelávanie detí, prepojiť miestnu a globálnu perspektívu a dozvedieť sa viac o cieľoch udržateľného rozvoja (SDGs).

V rámci našej témy „Potraviny a Fairtrade“ v 4. ročníku sme videli príležitosť, aby deti túto myšlienku uplatnili v praxi a preukázali, že chápu, že potraviny, ktoré jeme, pochádzajú z celého sveta. Nasledoval rad vyučovacích hodín, ktoré sme zakončili Fairtrade predajom, pri ktorom deti predávali v škole rodičom tovar v stánku a vytvorili informačné plagáty, ktoré propagovali význam nákupu Fairtrade tovaru.

Hlavné témy

Vyšetrovanie, navrhovanie, riešenie problémov, budovanie zručností a odborných znalostí aktívneho občianstva. Súvislosť s cieľmi trvalo udržateľného rozvoja (SDGs) a prepojenie s komunitou. Preukázanie porozumenia tomu, že potraviny, ktoré jeme, pochádzajú z celého sveta.

>>> Mapovanie

Téma začala prieskumom všetkých fairtradových tovarov, ktoré deti mohli nájsť vo svojich domovoch alebo v miestnych komunitách. Tieto tovary boli zhodnotené a prediskutované.

Mali vysvetliť, ako prebieha výroba čokolády od kakaových bôbov až na pulty supermarketov, a pochopiť význam podpory Fairtrade a vplyv na životné prostredie.

Vedieť, že Fairtrade spolupracuje s poľnohospodárskymi družstvami, podnikmi a vládami, aby bol obchod spravodlivý.

Potom spoločnosť DEED usporiadala pre všetkých študentov seminár. Ten zahŕňal skúmanie širšej škály fairtradových a upcyklovaných predmetov a ich umiestnenie na veľkú mapu podľa pôvodu. Hlavným poznatkom pre deti bol obrovský výber typov výrobkov.

>>> Plán a Akcia

Chceli sme sa dozvedieť viac o Fairtrade a o tom, ako prémia FT umožňuje poľnohospodárom a výrobcom plánovať budúcnosť a prijímať rozhodnutia, ktoré chránia životné prostredie. Tým, že sa naši žiaci rozhodli kupovať fairtradové výrobky, vedeli, že môžu pozitívne ovplyvniť ľudí na celom svete. Workshopy od DEED, po ktorých žiaci po škole založili a prevádzkovali vlastné fairtradové stánky, im umožnili pozitívnu zmenu.

>>> Zdieľanie

V záverečnej časti témy boli na konci dňa do školy pozvaní rodičia/opatrovatelia a ďalší učitelia, aby sa podelili o poznatky detí. Zúčastnili sa predaja a ocenili efektívne, presvedčivé plagáty a reklamy, ktoré deti vyrobili. Žiaci predviedli dospelým svoje matematické zručnosti a celkom 3 triedy po vyučovaní predali výrobky Fairtrade v hodnote viac ako 200 libier! Skvelá práca!

Učenie a reflexie

Keď sa nad tým zamyslím, zdalo sa, že na začiatku témy panovalo medzi deťmi množstvo mylných predstáv o Fairtrade, predovšetkým o tom, že Fairtrade znamená špeciálnu čokoládu, ktorá je veľmi drahá! Bolo pozitívne, že sme ich hneď na začiatku spochybnili.

Deti sa veľmi zaujímali o nespravodlivosť, ktorá má negatívny vplyv na výrobcov a poľnohospodárov – to viedlo k pútavému písaniu presvedčovacích listov, aby využili svoje nadšenie.

Dopad a reflexe

Akcia bola školskou komunitou veľmi dobre prijatá a škola mala mnoho pozitívnych ohlasov na jej úspech. Naši vedúci pracovníci komentovali, ako boli deti zapojené a nadšené, a tiež to, ako sa akcia stala medzipredmetovou, pretože zahŕňala aj mnoho cieľov z angličtiny a matematiky. Projekt sa bude budúci rok určite opakovať!

Ciele udržateľného rozvoja: Cieľ 12 - zodpovedná spotreba a výroba; Cieľ 1 - 4 - žiadna chudoba, žiadny hlad, dobré zdravie a kvalita života, kvalitné vzdelanie.

Witchampton Church of England First School, Dorset UK

„Pozrite, môj banán je fairtradový a moje jablko tiež.“

Predstavujeme sa

Witchampton First School je malá vidiecka škola so 60 žiakmi vo veku od 4 do 9 rokov. Naše školské heslo znie „malá škola, veľké srdce, zmena“ a naše deti sú toho skutočnými zástancami. Hlas žiakov je v centre rozhodovania našej školy a školská rada a ekologický tím sa rozhodli (v spolupráci so svojimi triedami), že chcú pokračovať vo zvyšovaní povedomia o fair trade nielen počas akcie Fairtrade Fortnight, ale ako o udržateľnej súčasti nášho školského étosu.

Žiakov 3. a 4. ročníka ďalej inšpirovala práca na tému „Biómy“ na začiatku jarného semestra, ktorá vyvolala otázky týkajúce sa udržateľnosti a Fairtrade a toho, ako by naša malá škola mohla niečo zmeniť. Obzvlášť sa zaujímali o vplyv výroby palmového oleja na dažďové pralesy a o to, ako sa dá vyrábať eticky. Pýtali sa na používanie palmového oleja v potravinách, ktoré mali vo svojich obedových balíčkoch, a tiež vo večerách poskytovaných školou. O svojich obavách napísali premiérovi a dostali odpoveď! Vďaka tomu deti ovplyvnili výber potravín, ktoré si ich rodiny vyberajú. To ich viedlo k tomu, aby zvážili ďalšie produkty, ktoré nemusia byť vyrábané eticky.

Školská rada pozvala do školy Fairtradovú organizáciu, pomohla ju predstaviť sa a propagovať sa medzi žiakmi a ich rodinami.

Louisa z DEED vykonala žiakov workshopom o Fairtrade so zameraním na čokoládu, ale aj na zvýšenie ich povedomia o tom, aké je dôležité si uvedomovať, odkiaľ naše potraviny a ďalšie produkty pochádzajú a či sú vyrobené eticky. Louise priniesla skutočný nástroj, ktorý sa používa na kosenie kakaových bôbov, z ktorých sa vyrába čokoláda. Bol veľmi ťažký! Deti potom predstierali, že sú pestovateľmi kakaa, ktorí spoločne pestujú kakaové bôby a predávajú ich Louise. S novými peniazmi sa deti museli rozhodnúť, za čo ich minú, a stanoviť si priority pre tie najdôležitejšie veci. Museli si vybrať z potravín, vody, nového oblečenia, vzdelania, hnojív a pesticídov a liekov. V neposlednom rade deti ochutnali fairtradovú čokoládu a mango!

Po skončení workshopu si deti pripravili stretnutie, na ktorom sa podelili so zvyškom školy o to, čo sa naučili, a pomohli vytvoriť výstavu v školskej hale. Malé deti si vyrobili odznaky Fairtrade, ktoré budú nosiť a ktoré im pomôžu rozpoznať odznak v obchodoch.

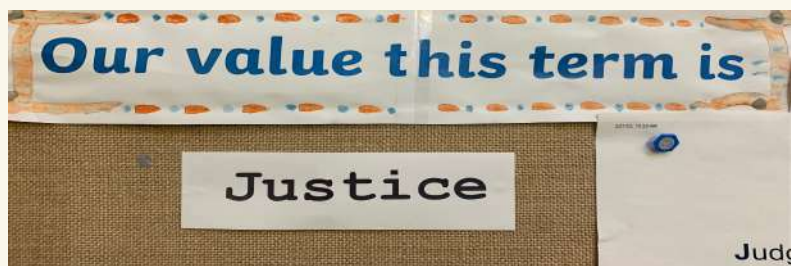
*„Náš workshop bol úžasný a jedna z najlepších vecí, ktoré sme kedy urobili.
Prosím, môžeme mať ďalšie?“
„V sobotu som vzala mamičku do obchodu Fairtrade vo Wimborne
a kúpili sme si čokoládu.“*

Dopad

Žiaci a ich rodiny majú väčšie povedomie o tom, odkiaľ ich potraviny pochádzajú a ako sa vyrábajú. Žiaci sa aktívne pozerajú na obaly svojich potravín a dávajú si navzájom i personálu vedieť, keď je na výrobku etiketa Fairtrade. Povzbudzujú svoje rodiny a priateľov, aby starostlivejšie zvažovali, odkiaľ ich potraviny pochádzajú. To sa tiež veľmi dobre prepojilo s našou školskou hodnotou zameranou na „spravodlivosť“.

Žiaci sa pýtali na pôvod jedál, ktoré sú v škole dodávané dodávateľmi. Školská rada a ekologický tím teraz spolupracujú s riaditeľom školy, aby zabezpečili, že ich nová stravovacia spoločnosť bude vyznávať rovnaké etické hodnoty ako oni.

Vo Witchamptone sme sa rozhodli, že to bol len začiatok, a je to stály bod programu schôdzí ekologického tímu a školskej rady. Naše hodnoty „*Láska, inšpirácia, odvaha a rešpekt*“ naozaj žiaria!

5 | Filozofia pre deti príklady

Úplnú metodiku Filozofie pre deti (P4C) nájdete v Príručke:

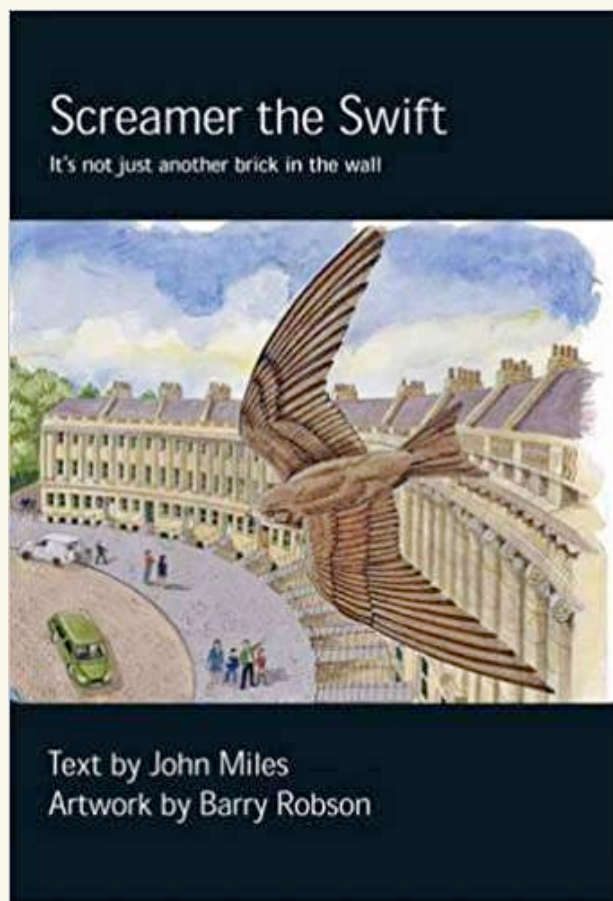
<https://www.paths2learning.eu>.

Mnohé školy využívali aspekty P4C a zručnosti myslenia pri diskusiách o svojom Mieste a zakotvili ich vo svojej práci.

Fellview Primary School Cumbria, UK

Toto sedenie P4C sa uskutočnilo v rámci našej práce na projekte PLACE, kedy sme sa dozvedeli viac o ohrozených miestnych vtákoch a pomohli im zaistiť hniezdiská (popísané v časti Terapeutické priestory).

Čítali sme knihu „Screamer the Swift“ od Johna Milesa a Barryho Robsona. Táto kniha opisuje skutočnosť, že dážďovníky prichádzajú o svoje hniezdiská kvôli tomu, že ľudia pri údržbe svojich domov zakrývajú diery v stenách. Dážďovníky radi žijú v domoch a kostoloch, kde sa pretiahnu malými škvárami, aby zahniezdili v strechách, ale pretože sa renovuje stále viac starých budov, hniezdiská im rýchlo miznú a tento druh je na Červenom zozname ochrany prírody - treba urýchlene konať. Kedysi boli v našej dedine vtáky oveľa bežnejšie. Táto kniha sprostredkováva kúzlo pozorovania dážďovníkov a rozpráva pozoruhodný príbeh o tom, kde hniezdia, o ich migrácii a kam sa vydávajú v zime. Ilustrácie sú tiež vynikajúce.

Po prečítaní knihy, ktorá bola podnetom na dotazovanie, deti napísali otázky, o ktorých by chceli diskutovať:

Myslíte si, že by si ľudia mali nechať staré domy s dierami?

Mali by mať všetky nové domy otvory?

Sú ľudia dôležitejší ako zvieratá?

Majú ľudia o sebe vyššiu mienku ako zvieratá?

Potom hlasovali a vybrali otázku „Sú ľudia dôležitejšie ako zvieratá?“.

Nasledovala veľmi búrlivá diskusia. Deti sa zoradili na škále odpovedí ÁNO a NIE a na oboch krajoch bolo niekoľko detí. Deti zastávajúce krajné názory diskutovali priamo a deti uprostred predkladali obe strany sporu. Prevažná väčšina nakoniec rozhodla, že keďže ľudia sú tiež živočíchmi a nekonajú vždy príliš múdro, mali by sme sa snažiť o seba navzájom sa lepšie starať.

6 | Školenie učiteľov P4C na Slovensku

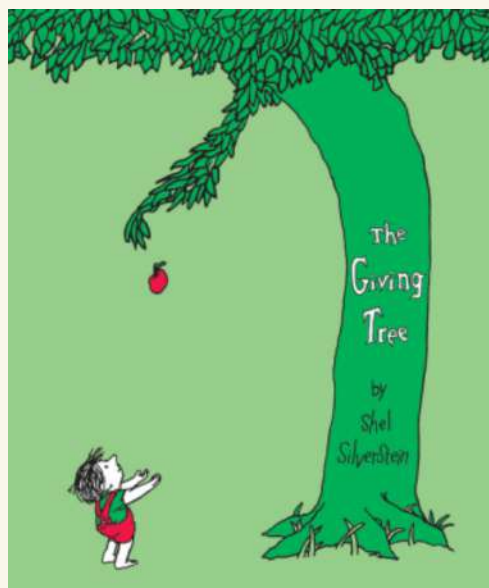
Darcovský strom by Shel Silverstein

<https://www.youtube.com/watch?v=XFQZfeHq9wo>

Prehľad

Tento príbeh bol použitý ako podnet na premýšľanie v rámci P4C pre učiteľov na medzinárodnom školení v Ekocentre SOSNA. Bol použitý u žiakov starších ako 7 rokov.

Niektoré „veľké myšlienky“ z tohto príbehu zahŕňajú šťastie, ľudské potreby z prírody, spotrebu, správcovstvo, sebaobetovanie, vykorisťovanie.

>>> Mapovanie

Príbeh sme spoločne prečítali a účastníci sa vo dvojiciach podelili o svoje prvé nápady. Prípadné problémy v porozumení boli objasnené a boli identifikované hlavné témy.

Účastníci potom pracovali v malých skupinách o 4 - 5 členov a vytvorili otázku na zamyslenie, ktorú by chceli prediskutovať v súvislosti s hlavnými témami knihy.

>>> Plán

Tu sú niektoré z otázok, ktoré vytvorili:

- *Môžeme byť šťastní bez toho, aby sme si vážili prírodu?*
- *Mali by mať ľudské potreby prednosť pred potrebami neľudskými?*
- *Má všetko dobré svoj koniec?*
- *Možno niekedy dať milovanej osobe príliš veľa?*
- *Kto bol šťastnejší? Strom alebo chlapec/človek?*
- *Kedy by ste mali prestať nezištne dávať a venovať sa starostlivosti o seba? Zomiera niekedy strom?*
- *Môžu nás malé veci urobiť šťastnými?*

- *Kde je hranica sebaobetovania?*
- *Čo je to šťastie? Čo skutočne potrebujeme na šťastie?*
- *Kde je hranica, kedy bude mať človek dosť, bude šťastný?*
- *Prečo sa rôzne kultúry toľko líšia v hospodárení so zemou?*

>>> Akcia a reflexe

Potom účastníci hlasovali o tom, ktorá otázka podľa nich podnieti dobrú diskusiu. Vybrali si otázku *“Môžeme byť šťastní bez toho, aby sme si vážili prírodu?”*. V diskusii sme sa snažili definovať, čo je to šťastie – to bolo zložité, pretože existuje mnoho výkladov. Tiež sme sa zamýšľali nad tým, čo znamená uznanie – úcta, láska, starostlivosť. Tiež ako definujeme prírodu a sme jej súčasťou, alebo od nej oddelení?

Učení

Túto knihu možno ľahko používať so študentmi a pomôže im hlbšie sa zamyslieť nad ich zodpovednosťou voči prírode. Ďalšie nápady pre P4C nájdete v sade nástrojov <https://www.paths2learning.eu>.

7 | Písanie prírodných denníkov

Prírodopis – Materská škola Wigton, Cumbria, UK

Tento kreatívny spôsob skúmania miesta sme predstavili riaditeľovi školy. Metodiku bola prevzatá z projektu PLACE. Tu je opis ich skúseností so šesť- a sedemročnými žiakmi. Ďalšie informácie o používaní Journalingu nájdete v súbore nástrojov PLACE.

Prehľad

Chceli sme rozvíjať vzťah detí k prírode a rozšíriť učebné osnovy tým, že budeme rozvíjať ich pozorovacie schopnosti a schopnosť prepájať pojmy z oblasti umenia, prírodných vied a matematiky.

Hlavnou témou bolo spojenie s prírodou ktorá má wellbeing dopad a rozvoj ochranárskych hodnôt. Rozvíjaním ich schopnosti skúmať tému prostredníctvom podrobného pozorovania a následným vedením k prepojeniu s ich predchádzajúcimi skúsenosťami sme však dúfali, že sa nám podarí rozvinúť aj ich kritické myslenie a predstavivosť.

>>> Mapovanie

Počas niekoľkých popoludňajších vyučovacích hodín sme na školskom pozemku skúmali množstvo živočíšnych druhov.

Žiaci si s nadšením prezerali voľne žijúce zvieratá zblízka, k tomu im pomáhal ďalekohľad - získali nový pohľad na podľa nich známe druhy. V ich reakcii sa ozývalo mnoho vzrušených hovorov a deťom prospel pobyt vonku a možnosť voľne spolu hovoriť.

Cítíme, že žiaci získali väčší vzťah k školskému pozemku, pretože bližšie skúmali, čo tu žije, a prehĺbili si svoje znalosti a porozumenie.

Myslíme si, že im to dalo nástroj alebo postup pre budúce skúmanie miest.

>>> Plán

Skúmanie prostredníctvom denníkov nemalo viesť ku konkrétnym činom, ale dúfame, že pomohlo rozvíjať u našich detí ochranárske hodnoty. Spolu s ďalšími projektmi, ktorých cieľom je zlepšiť biodiverzitu školského pozemku, vytvoriť terapeutickú záhradu vo verejnom parku v susedstve školy a vziať deti na pobyt do miestnych

prírodne bohatých lokalít, dúfame, že táto aktivita podporuje pozitívne pocity z pobytu v prírode, má pozitívny vplyv na pohodu detí a povzbudzuje ich k pozitívnym ekologickým aktivitám v budúcnosti.

>>> Akcia

Približne jeden polrok sme mali so žiakmi každý týždeň hodinu prírodopisu. Hodiny viedol riaditeľ školy a boli silne ovplyvnené metodikou a prístupom popísaným Johnom Muirom Lawsom. (<https://www.wildwonder.org/>).

Ako inšpirácia pre niektoré sedenia boli použité krátke videá Johna Muira Lawsa. Dospelí mohli písať za deti, ktoré boli menej schopné zaznamenávať svoje myšlienky a pozorovania do svojich denníkov, čo sprístupnilo sedenie všetkým deťom, a pri spätnej väzbe sa vždy kládol dôraz na pozorovanie a na to, čo si deti všimli, skôr než na akúkoľvek vnímanú umeleckú hodnotu.

>>> Zdieľanie

O prácu detí sa podelili ich rodičia a riaditeľka školy sa podelila s členmi komunity projektu PLACE o priebeh a príklady denníkových prác detí.

Učenie a reflexie

Najväčšou výzvou je asi nájsť si čas na pravidelný zápis do diára. Nemám pocit, že by sme to robili dostatočne dlho na to, aby sa tieto zručnosti a prístup všli aj v kolektíve 2. ročníka. Mám pocit, že po zakotvení tohto prístupu by bolo ľahšie tieto zručnosti u žiakov udržať a udržiavať, pretože by som proces písania denníka používala v mnohých oblastiach učebných osnov, najmä prístup „Všimol som si... Zaujímalo by ma... Pripomína mi to...“.

Všiml jsem si ...

Zajímalo by mě...

Připomíná mi to...

Pri zavádzaní denníka tak v MŠ vo Wigtone, ako aj v iných školách bolo prekvapivé a potešujúce, ako rýchlo si deti tento prístup osvojili a ako boli všímavé, najmä pokiaľ išlo o prepojenie s vecami, ktoré už zažili

„Čo mi projekt dal?
Zistil som, čo majú
ostatní ľudia radi
a že sú trochu iní,
než som si pôvodne
myslel.“

„Bol som rád, že som tam mohol chodiť častejšie. Bolo veľmi zaujímavé dozvedieť sa niečo o minulosti miesta. Začal som viac premýšľať o tom, ako sa oň starať. Toto miesto je veľmi rôznorodý les - na južnej strane sú buky, na iných miestach je viac ihličnanov a na jednom mieste je viac kameňov. Kedysi tam stával hrad, takže je možné nájsť nejaké jeho pozostatky. Tiež ma začalo baviť sledovať stopy.“

Dúfame, že ste si radi prečítali o úžasnom učení, prínosoch pre pohodu žiakov a hodnotách, ktoré prinieslo spojenie s prírodou a komunitou prostredníctvom projektu PLACE v praxi. Pre učiteľov a žiakov bola táto skúsenosť posilňujúca a motivujúca (a tiež zábavná!) a za všetky ich úspechy im patrí gratulácia. Partneri projektu PLACE dúfajú, že vás tieto prípadové štúdie inšpirovali k tomu, aby ste preskúmali svoje miestne miesto a vyskúšali niektoré z týchto prístupov založených na mieste s vašimi žiakmi a komunitou.

Projektu PLACE sa zúčastnili tieto školy:

Česká republika:

- ZŠ a MŠ Horní Maršov | www.zshornimarsov.cz
- Městské gymnázium a střední odborná škola Úpice | www.gymsos-upice.cz
- ZŠ Schulzovy sady Dvůr Králové | www.zsschsady.cz
- ZŠ a Montessori MŠ Prachatice | www.narodka.cz/montessori.html
- Základní škola, Vrchlabí | www.zsskolnivr.cz

UK – Cumbria:

- Wington Nursery and Infant School | www.wigtoninf.cumbria.sch.uk
- Fellview Primary School | www.fellview.cumbria.sch.uk
- Inglewood Infants School | www.inglewood-inf.cumbria.sch.uk
- Oughterside Foundation | www.oughtersideschool.co.uk
- Seascale Primary School | www.seascaleschool.co.uk
- St Patrick's RC Primary School | www.stpatricksworkington.co.uk

UK – Dorset & Wiltshire:

- Allenbourn Middle School | www.allenbournmiddle.org
- Heatherlands Primary School | www.heatherlands.poole.sch.uk
- Winterslow Primary school | www.winterslow.wilts.sch.uk
- Witchampton First School | www.witchampton.dorset.sch.uk

Slovakia:

- ZŠ Mateja Lechkého, Košice | zslechkeho.edupage.org
- ZŠ Masaryková, Košice | zsmasarykovake.edupage.org
- ZŠ Tomašiková, Košice | zstomke.edupage.org
- Gymnázium P. J. Šafárika, Rožňava | gymrv.edupage.org
- ZŠ a MŠ M. R. Štefánika, Budimír | zsbudimir.edupage.org
- ZŠ s MŠ F. J. Fullu, Vinné | zsfuguvinne.edupage.org

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

www.paths2learning.eu

© 2023